

Paulina Studzińska-Jaksim
Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

Komunikacja naukowa, otwartość i współpraca na portalach społecznościowych

The scientific communication, openness and cooperation on Social Networking Sites

Streszczenie

Krajowy Program Reform na lata 2008–2011 na rzecz Strategii Lizbońskiej stawia m.in. na intensyfikację przepływu wiedzy – mobilność naukowców, zwiększanie znaczenia koncepcji otwartej nauki – otwarty dostęp do wiedzy, aktywne społeczeństwo i sprawne instytucje naukowe. Ludzie nauki zaczynają traktować serwisy społeczności internetowej jako miejsce przekazywania informacji naukowej, nawiązywania kontaktów oraz oceny i identyfikacji osób. Portale społecznościowe są jednym z narzędzi umożliwiających przepływ wiedzy i komunikację naukową, wykorzystując różne sposoby: fora z tematycznymi grupami dyskusyjnymi, blogi, czaty i in. Umożliwiają tworzenie własnego profilu oraz listy prac naukowych, która może się przyczynić do wzrostu ich cytowalności. Strony internetowe tworzone przez sieci społeczne sprzyjają otwartości i współpracy, co pomaga m.in. tworzeniu zespołów badawczych łączących specjalistów z różnych dyscyplin i krajów. W niniejszym artykule badano portale społecznościowe dla naukowców m.in.: ResearcherID, Research Gate, Scientix. Analizowano możliwość otwartego dostępu do danych, wyników badań i publikacji ze szczególnym zwróceniem uwagi na nauki przyrodnicze. Porównano różne sposoby przeszukiwania dorobku naukowego oraz nieodpłatnego udostępniania prac. Zwrócono uwagę na aktywność polskich i zagranicznych naukowców. Dokonano także przeglądu profili użytkowników pod kątem danych, które udostępniają w sieci. Na podstawie tej analizy zauważono, że tworzone przez pracowników naukowych profile mogą być pomocne w pracy bibliotekarza przy tworzeniu bazy publikacji pracowników uczelni.

Słowa kluczowe: serwisy społecznościowe, komunikacja naukowa, przepływ wiedzy, informacja naukowa

Abstract

The National Reform Programme for 2008–2011 for Lisbon Strategy focuses among others on intensification of knowledge exchange – mobility of researchers, increasing the importance of the concept of open learning – open access to the knowledge, active society and efficient scientific institutions. Scientists begin to accept social network as a place where scientific information can be provided, new contacts can be forged and appraisal as well as identification of people can be carried out. Social portals are one of the tools which allow the flow of knowledge and scientific communication by using different means:

discussion groups thematic forums, blogs, chat rooms and others. They make it possible to create own profile as well as a list of scientific papers which can help in increasing their citedness. Internet websites created by social networks promote openness and cooperation, which also assists in the creation of research teams combining the specialists of different branches and from different countries. In this paper the social portals for researchers were examined: ResearcherID, Research Gate, Scientix. The possibility of open access to data, the results of studies and publications, especially the life science ones were analysed. Different ways of searching scientific achievements and free access to work were compared. The attention was drawn to the activity of Polish and foreign researchers. Users profiles were overviewed for data that can be available on the Net. On the base of this analysis it was noticed that the profiles created by scientists can be helpful in librarians work on setting up the database of publications of the university staff.

Keywords: social networking sites, scientific communication, knowledge exchange, information science

Wstęp

Człowiek będący istotą rozumną odczuwa potrzebę porozumiewania się, przekazywania myśli i utrzymywania łączności z innymi. Komunikowanie jest elementem jednoczącym, co najmniej dwie osoby i wpływającym na funkcjonowanie oraz rozwój środowiska społecznego. Zachodzi wówczas nie tylko przekaz informacji, ale również budowanie zaufania i nawiązywanie relacji pomiędzy pojedynczymi osobami, mniejszymi oraz większymi grupami społecznymi¹.

Proces przekazywania informacji może odbywać się na różne sposoby, m.in.: werbalnie, pisemnie, ustnie, dotykowo. Komunikacja może być interpersonalna, wymagająca bezpośredniego spotkania co najmniej dwóch osób oraz elektroniczna, która obejmuje trzy odrębne sektory: telekomunikacji, teleinformatyki i mediów elektronicznych². Choć dziedziny związane z techniką i elektroniką wydają się skomplikowane i trudne, to ta ostatnia forma przekazu przenika do codziennego życia z niezwykłą szybkością. Jednym z mediów elektronicznych jest bowiem internet, który stał się trudny do zastąpienia i sprawia, że ludzie coraz częściej i odważniej z niego korzystają. Dla użytkowników jest przestrzenią:

- publiczną i prywatną – użytkownicy mogą wykorzystywać te same zasoby, a jednocześnie traktować je jako własne i dostosowywać do swoich potrzeb; w sieci umieszczane są także prywatne informacje i zdjęcia przekazywane do użytku publicznego,
- globalną i lokalną – połączenia w sieci odbywają się w skali całego świata, zasoby lokalne wzbogacają jednak tę przestrzeń; użytkownicy internetu

¹ M. Adamiec, *Dzieło literackie w Sieci: pomysły, hipotezy i interpretacje z pogranicza wiedzy o literaturze, kultury masowej i współczesnej technologii*, Sopot 2004.

² *Komunikacja elektroniczna*. W: Serwis prawa nowych technologii Rafała Ciska [on-line]. [Dostęp 5.05.2011], <http://www.nowemedia.org.pl/joomla/>.

przystają odróżniać otoczenie bliskie i dalekie, zacierają się dla nich bariery terytorialne,

- transjęzyczną i międzykulturową – internet jest środowiskiem wielokulturowym i chociaż w przestrzeni publicznej zazwyczaj używa się języka angielskiego, to w przestrzeni prywatnej stosuje się własny język etniczny,
- kontrolowaną i wolną – użytkownicy sieci wirtualnej potrzebują nieograniczonego dostępu do informacji, ale takiego, który byłby jednocześnie bezpieczny i chroniony³.

Komunikacja za pośrednictwem sieci internetowej charakteryzuje się szybkim rozwojem i ogromnymi możliwościami oraz olbrzymim zasięgiem: brakiem barier terytorialnych, czasowych i stałą dostępnością. Współczesne mobilne społeczeństwo potrzebuje narzędzi, które będą pokonywały jak najwięcej barier i w tym celu wykorzystuje nowe techniki: komunikatory do rozmów, fora dyskusyjne, blogi, czaty umożliwiające łączność natychmiastową, wolną od ograniczeń przestrzennych i pozwalającą na przesunięcie odbioru w czasie przez utrwaloną rejestrację⁴. W internecie pojawiły się także miejsca łączące różne narzędzia do komunikacji elektronicznej, zdobywające ogromną popularność i przyciągające miliony użytkowników. Są to serwisy społecznościowe (SNS – Social Networking Service). Przeniknęły one do codziennego życia z niezwykłą szybkością i stały się medium do przekazu informacji wykorzystywanym zarówno przez młodzież oraz dzieci, jak i osoby dorosłe i starsze.

Serwisy społecznościowe

Serwisy społecznościowe istnieją dzięki zgromadzonej wokół nich społeczności. Początek ich funkcjonowania przypada na lata 90. XX wieku, kiedy powstały pierwsze portale o charakterze społecznościowym: Theglobe.com, Geocities (obydwa z 1994 r.) i Tripod.com (z 1995 r.). Pierwszym prawdziwym serwisem społecznościowym mającym za zadanie utrzymanie kontaktów ze znajomymi był Classmates.com (z 1995 r.), który jest nadal bardzo popularny wśród użytkowników ze Stanów Zjednoczonych i Kanady⁵. Obecnie trudno znaleźć internautę, który nie słyszałby o takich serwisach, jak: Nasza-Klasa, Fotka.pl, GoldenLine, Twitter, MySpace czy najbardziej popularnym i wpływowym, jakim jest Facebook. Ostatni z wymienionych został uruchomiony 4 lutego 2004 r. na Uniwersytecie w Harvardzie początkowo dla uczniów szkół średnich i studentów szkół wyższych. Obecnie korzysta z niego ponad 650 milionów ludzi z całego świata. Twórca Mark Zuckerberg otrzymał prestiżowe wyróżnienie Człowieka Roku 2010,

³ M. Nahotko, *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym*, Warszawa 2010.

⁴ J. Wojciechowski, *Biblioteka w komunikacji publicznej*, Warszawa 2010.

⁵ *Historia internetu, cz. 32 – Serwisy społecznościowe* [on-line]. [Dostęp 5.05.2011], <http://internetum.blox.pl/2010/11/Historia-Internetu-cz32.html>.

jak napisali redaktorzy „Time’a” za powiązanie ze sobą ponad pół miliarda osób i mapowanie ich społecznych relacji, stworzenie nowego systemu wymiany informacji i zmianę naszego sposobu życia⁶.

Raport z badań na temat rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2010 r.⁷ wskazuje, że komputer jest urządzeniem powszechnie wykorzystywanym, i prawie dwie trzecie badanych (61,5%) deklaruje, że posiada go w domu. Respondenci najczęściej kupowali komputery w celu korzystania z internetu. Sprawozdanie Europejskiej Komisji wskazuje, w marcu 2008 r. 57% użytkowników internetu było uczestnikami co najmniej jednego portalu społecznościowego⁸. Z najnowszego badania *Social Media 2010* przeprowadzonego wśród polskich internautów wynika, że już około 60–70% Polaków korzysta z serwisów społecznościowych⁹.

Internauci w zależności od wieku mają różne preferencje odnośnie do sposobów korzystania z serwisów społecznościowych. Młodsze pokolenie (głównie roczniki 1980–2000), tworzą portale społecznościowe, na których toczy się często prywatne życie. Wykorzystują je w celach: nawiązywania kontaktów, ich podtrzymywania, dzielenia się swoimi pasjami, opiniami i miłego spędzania czasu. Serwisy społecznościowe zmieniły zachowania w sieci, powodując zmniejszenie zahamowań i pokonywanie bariery prywatności¹⁰ oraz łatwego dokonywania oceny, na przykład na blogach lub przez dodawanie przycisku *Lubię to* lub *Nie lubię*¹¹.

Istnieje również taka część społeczeństwa, która oprócz funkcji rozrywkowej poszukuje na portalach społecznościowych miejsca do komunikacji pomiędzy: rodziną i przyjaciółmi¹² oraz członkami konkretnych grup, np. pracownicy danej instytucji bądź środowiska naukowego, biznesowego. W wirtualnej przestrzeni zachodzi współpraca, komunikacja, transmisja wiedzy, podnoszenie kwalifikacji, a także prowadzenie kampanii rekrutacyjnych i wyborczych. Barsky i Cho¹³

⁶ M. Chudziński, *Mark Zuckerberg: Człowiek Roku 2010 wg Time’a* [on-line]. [Dostęp 26.04.2011], http://di.com.pl/news/35008,0,Mark_Zuckerberg_Czlowiek_Roku_2010_wg_Timea.html.

⁷ *Rynek telekomunikacyjny w Polsce w 2010 roku. Klienci indywidualni* [on-line]. [Dostęp 6.05.2011], http://gsmonline.pl/portal/news/news.jsp?s0n_id=27286.

⁸ *European Commission Information Society and Media. First European agreement of Social Networks – a Step Forward to child safety online* [on-line]. [Dostęp 6.05.2011], <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/09/46&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=it>.

⁹ *Indeks BI-NGO 2010. Komunikacja społecznego zaangażowania firm w internecie* [on-line]. [Dostęp 10.04.2011], http://www.csrconsulting.pl/docs/zasobnik_plik_20110210144137_865.pdf.

¹⁰ M. Ray, *Social Networking – Making Connections on the Web: Year In Review 2007*. W: *Encyclopedia Britannica* [on-line]. [Dostęp 7.05.2011], <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1574519/Social-Networking-Making-Connections-on-the-Web-Year-In-Review-2007>.

¹¹ F. Kowalik, *Pokolenie Y.*, *Forbes* 2009, nr 1, s. 52.

¹² M.S. Scale, *Facebook as a social search engine and the implications for libraries in the twenty-first century*. *Library Hi Tech* 2008, Vol. 26, Is. 4, s. 540–556.

¹³ E. Barsky, A. Cho, *Introducing Web 2.0: social search for health librarians*. *Journal of the Canadian Health Libraries Association*, 2007, Vol. 28, No. 2, s. 58–61.

zauważają, że sieci społeczne są wykorzystywane do zadawania pytań i udzielania odpowiedzi, podczas gdy Bennett¹⁴ podkreśla, że użytkownicy korzystają w celu wyszukiwania informacji i zaspokajania potrzeb informacyjnych.

Serwisy społecznościowe dla naukowców i badaczy

Ludzie są często najlepszym źródłem informacji, zwłaszcza w wypadku nowych dziedzin. Louis Rosenfeld i Peter Morville¹⁵ dodają jeszcze, że najlepszym miejscem spotkań osób dysponujących informacjami na określony temat są społeczności internetowe zorganizowane wokół danego tematu. W świecie wirtualnym spotykają się różne grupy społeczne, w tym także naukowcy i badacze. Korzystają oni z narzędzi do przekazu i zdobywania informacji naukowej oraz z narzędzi umożliwiających transfer nowych technologii i dialog pomiędzy przedstawicielami różnych środowisk akademickich. Ludzie nauki korzystający z tych serwisów społecznościowych charakteryzują się nowym typem zachowań: nie tylko biernie korzystają z dobrobytu zasobów w sieci, ale sami je tworzą.

Serwisy społecznościowe występują w dwóch formach:

- ESN – External Social Networking: zewnętrzne (otwarte, publiczne), do których każdy może się zarejestrować; umożliwiają swobodną komunikację pomiędzy użytkownikami,
- ISN – Internal Social Networking: wewnętrzne (zamknięte, prywatne), do których można zarejestrować się tylko po otrzymaniu zaproszenia od kogoś, kto już jest użytkownikiem, po weryfikacji przez innego naukowca bądź administratora platformy¹⁶.

Do celów komunikacji naukowej są na nich wykorzystywane narzędzia asynchroniczne (grupy dyskusyjne, wiki, blogi), dzięki którym oddziaływanie następuje z opóźnieniem czasowym, oraz synchroniczne (czat, konferencje dźwiękowe i wideo), służące do współpracy w tym samym momencie dla wielu użytkowników¹⁷.

W ciągu ostatnich kilku lat zostało utworzonych wiele serwisów społecznościowych dla naukowców i badaczy. Wśród najbardziej popularnych znajdują się: ResearchGate, ResearcherID, Scientix czy iProfesor.

¹⁴ J. Bennett, What you like: the goal of social search is to combine Facebook's personal touch with Google's speed. W: *Newsweek* [on-line]. 2007, October 27 [Dostęp 6.06.2011], www.newsweek.com/id/62265.

¹⁵ L. Rosenfeld, P. Morville, *Architektura informacji w serwisach internetowych*, Gliwice 2003.

¹⁶ P. Frankowski, A. Juneja, *Serwisy społecznościowe. Budowa administracja i moderacja*, Gliwice 2009.

¹⁷ *E-Twinning drogą edukacji do edukacji przyszłości*, pod red. E. Gajek, P. Poszytek, Warszawa 2009.

ResearchGate (<http://www.researchgate.net>¹⁸) jest platformą społecznościową mającą na celu budowanie dialogu i współpracy pomiędzy środowiskami akademickimi z całego świata. Łączy naukowców ze wszystkich dyscyplin, a swoim użytkownikom zapewnia unikatowy zbiór publikacji naukowych.

ResearcherID (<http://www.researchid.com>) jest interdyscyplinarnym serwisem społecznościowym, w którym naukowcy mogą zarządzać publikacjami i udostępniać informację zawodową. Udostępnia unikatowy numer przypisany do każdego autora, eliminujący błędną identyfikację oraz umożliwiającą natychmiastowe przeglądanie profilu autora wraz z cytowaniami jego prac.

Scientix (<http://scientix.eu>) jest społecznością internetową podejmującą tematy związane z metodyką nauczania przedmiotów ścisłych i przyrodniczych. Serwis zapewnia dostęp do materiałów dydaktycznych, wyników badań i dokumentów dotyczących europejskich projektów z zakresu nauczania przedmiotów ścisłych.

IProfesor (<http://iprofesor.pl>) jest serwisem społecznościowym dla naukowców, stworzonym z myślą o intensyfikacji współpracy pomiędzy przedstawicielami środowiska naukowego w naszym kraju. Jest narzędziem komunikacji oraz źródłem informacji naukowej, ale docelowo również narzędziem dialogu przedstawicieli środowiska akademickiego ze światem biznesu oraz jednostkami administracji publicznej.

Profil użytkownika

Podstawą portali społecznościowych jest profil, w którym użytkownik zamieszcza swoje dane. Na serwisach społecznościowych dla naukowców i badaczy profil przypomina życiorys naukowy prezentujący wykształcenie, doświadczenie zawodowe, zainteresowania oraz publikacje. Istnieje również możliwość bezpośredniego kontaktu z wybraną osobą przez zawarte w nim dane adresowe, telefoniczne i e-mailowe. Profil często zawiera zdjęcie będące pomocą w rozpoznaniu użytkownika przy zmianie formy komunikowania z elektronicznej na interpersonalną, np. podczas szkoleń czy konferencji.

Elementem występującym na serwisach społecznościowych dla naukowców, który zazwyczaj nie pojawia się na popularnych serwisach, jest możliwość budowania profilu bibliograficznego. Autorzy zamieszczają w nim dane bibliograficzne własnych prac, a także łączą je za pomocą linków z innymi źródłami danych, np. ze streszczeniami, pełnymi tekstami, projektami bądź bibliografiami innych naukowców. Korzyściami wynikającymi z umieszczenia własnej bibliografii w serwisie społecznościowym jest uzyskanie dodatkowego narzędzia umożliwiającego

¹⁸ Odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 12.05.2011 r. [dostęp po zalogowaniu].

promocję prac naukowych, potencjału naukowo-badawczego oraz identyfikacja naukowca.

Ważnym elementem serwisu ResearchID jest możliwość śledzenia na bieżąco własnych publikacji, generowanie liczby cytowań oraz indeksu Hirsza. Użytkownicy serwisu planują w przyszłości używać tych narzędzi powszechnie do oceny potencjalnych pracowników i przedstawienia statystyk przed innymi pracownikami naukowymi i studentami.

Na portalach społecznościowych przy profilach użytkowników są umieszczone osobiste blogi. Pozwalają one naukowcom na dzielenie się swoimi opiniami, myślami, doświadczeniami i ciekawymi wnioskami związanymi na przykład z badaniami naukowymi, pracą dydaktyczną czy rozwijaniem kariery. Umożliwiają także, dzięki dopisywaniu komentarzy, na włączenie się innych użytkowników w naukowe rozważania¹⁹. Przekazywanie informacji w ten sposób i wspólne rozwiązywanie problemów pomaga w wytworzeniu się zaufania²⁰. Niektórzy podkreślają jednak, że przy zamieszczaniu informacji na serwisach społecznościowych jest konieczna ostrożność i redukcja zaufania²¹. Internet umożliwia dotarcie do dużej liczby odbiorców, w zależności od jakości informacji są one przekazywane dalej bądź oznaczane jako mniej wartościowe²². W wirtualnej społeczności użytkownicy podlegają ocenie.

Użytkownicy po zalogowaniu się na niektóre portale społecznościowe otrzymują unikatowy numer, który umożliwia jednoznaczne zidentyfikowanie naukowca. Dzięki niemu nie zachodzi obawa przed błędnym przypisaniem prac naukowych do innego autora, nawet jeśli ma on takie samo nazwisko. Numer identyfikacyjny może również pomóc w łatwiejszym znalezieniu informacji dotyczących afiliacji, uczestnictwa w projektach badawczych, a nawet obecnego miejsca pobytu, np. podczas stażu²³. Clifford Lynch, dyrektor Coalition for Networked Information (CNI) w Waszyngtonie, zauważa pozytywy w nadawaniu takiego numeru i argumentuje, że żaden pracownik naukowy nie ma czasu ani pieniędzy na pracę detektywa, by odnajdywać w stu procentach swoje publikacje.

¹⁹ D. Torres-Salinas, A. Cabezas-Clavijo i in., State of the library and information science blogosphere after social networks boom: A metric approach. *Library & Information Science Research* 2011, Vol. 33, s. 168–174.

²⁰ M. Adamiec, *Dzieło literackie w Sieci: pomysły, hipotezy i interpretacje z pogranicza wiedzy o literaturze, kultury masowej i współczesnej technologii*, Sopot 2004.

²¹ J. Wojciechowski, dz. cyt.

²² S. Paszkiel, *Wpływ portali społecznościowych na wizerunek oraz działania marketingowe firm* [on-line]. Portal Innowacyjnego Transferu Wiedzy w Nauce. [Dostęp 27.04.2011], <http://www.pitwin.edu.pl/artykuly-naukowe/marketing/924-wpyw-portali-spoecznościowych-na-wizerunek-oraz-dziaania-marketingowe-firm>.

²³ M. Enserink, Are You Ready to Become a Number? *Science* 2009, Vol. 323, s. 1662–1664.

Inni uważają, że pracownicy naukowcy przestaną być szanowanymi autorytetami, a staną się numerami²⁴.

Szukaj ludzi i informacji

Serwisy społecznościowe są postrzegane jako miejsca, w których odbywają się dwa rodzaje wyszukiwań: szukaj ludzi i szukaj dla ludzi²⁵. Informacje o ludziach nauki zawarte w profilach pomagają w szybkim i prostym wyszukiwaniu osób, nawiązaniu kontaktów, wymianie informacji oraz w zaproszeniu do dyskusji. Portale udostępniają również mapy sieci społecznych pokazujące rozmieszczenie, w skali świata, naukowców zajmujących się poszukiwaną dziedziną i zarejestrowanych na wybranym portalu.

Naukowcy przyłączają się do mniejszych grup społecznościowych tworzonych pod kątem dziedziny nauki, prowadzonych badań czy projektów. Komunikacja naukowa zachodzi pomiędzy pracownikami naukowymi, doktorantami i studentami. Buduje się w ten sposób współpracę między środowiskami akademickimi z kraju i ze świata. W serwisach społecznościowych są udostępniane narzędzia, które po połączeniu użytkowników w sieci pomagają w ich rozwijaniu i utrzymaniu relacji. Dzięki komunikacji w mniejszych grupach naukowcy mają możliwość interaktywnej dyskusji z użytkownikami o tych samych lub chociaż podobnych zainteresowaniach naukowych. Każda grupa może korzystać z panelu dyskusyjnego oraz z aplikacji pozwalającej na współedytowanie dokumentów, organizowanie spotkań, tworzenie sond oraz wymianę informacji naukowej. Na portalach społecznościowych dochodzi również do spotkania wykładowców ze studentami. Babson Survey Research Group we współpracy z innymi przeprowadził badania w tysiącu szkół wyższych. Z badań wynika, że 52% z nich stosuje wideokonferencje, blogi i wiki do przeprowadzenia zajęć²⁶.

Serwisy społecznościowe są olbrzymią bazą informacji naukowej. Umożliwiają poszukiwanie literatury naukowej w takich bazach danych, jak np.: PubMed, ArXiv, IEEE, CiteSeer czy NASA Library²⁷. Popularne wśród naukowców jest zamieszczanie własnych prac przy profilu oraz informowanie o innych istotnych dla danej dziedziny wiedzy podczas poruszania się w wirtualnej społeczności. Użytkownicy po odnalezieniu w sieci internetowej e-czasopism, e-książek będących w otwartym dostępie, interesujących repozytoriów, archiwów czy całych baz danych informują o nich innych. Kolejnym udogodnieniem pojawiającym się

²⁴ P.E. Bourne, J.L. Fink, I am not a scientist, I am a number. *PLoS Computational Bioogy* 2008, Vol. 4(12), s. 1–3.

²⁵ D. Sharma, *Social search guide: 40 p social search engines* [on-line]. [Dostęp 6.05.2011], <http://mashable.com/2007/08/27/social-search>.

²⁶ M. Blankenship, How social media can and should impact higher education. *Education Digest* 2011, Vol. 76, Is. 7, s. 39–42.

²⁷ *ResearchGate* [on-line]. [Dostęp 5.01.2011], <http://pl.wikipedia.org/wiki/ResearchGate>.

w serwisach społecznościowych jest umożliwienie samodzielnego archiwizowania tekstów. Portal ResearchGate proponuje metodę self-archiving, często zwaną przepustką dla baz typu Open Access i będącą sposobem na darmowe udostępnianie pełnych tekstów wybranych artykułów. Aby uniknąć podejrzeń o nielegalne udostępnianie artykułów, portal współpracuje z serwisem SHERPA/RoMEO, który prowadzi katalog umów zawartych pomiędzy wydawcami a autorami²⁸.

Serwisy społecznościowe dla naukowców i badaczy są także bazą wydarzeń naukowych, konferencji i szkoleń. Organizatorzy wydarzeń naukowych zamieszczają informacje, materiały (np. audio-wideo) z imprez, które się już odbyły, a także przeprowadzają bezpośrednio na serwisach transmisje on-line. Użytkownicy mają możliwość korzystania z szybkiego wyszukiwania informacji o zbliżających się konferencjach z ich dyscypliny naukowej oraz wymieniają się nimi w swoich wewnętrznych grupach.

Polscy naukowcy na serwisach społecznościowych

Obserwację i analizę serwisów społecznościowych dla naukowców i badaczy prowadzono od grudnia 2010 r. do maja 2011 r. W sieci internetowej przyglądano się różnym serwisom i poszukiwano na nich aktywności polskich pracowników naukowych. Ostatecznie szczegółowo przeanalizowano cztery serwisy: ResearchGate, ResearcherID, Scientix oraz iProfesor. Wyciągnięto wiele spostrzeżeń i wniosków, które zostały już zasygnalizowane w pracy. Pozostałe dotyczą konkretnych naukowych społeczności internetowych.

Na portalu ResearchGate w maju 2011 r. było zarejestrowanych z Polski 628 członków. Dołączeni byli do międzynarodowych grup dyskusyjnych, a także tworzyli polskie grupy, np. UM Gdańsk oraz UM Lublin. Zawężając wyszukiwanie do naszego kraju, można było odnaleźć informacje o konferencjach i szkoleniach. Na ResearchGate odnaleziono profile 25 polskich czasopism naukowych, m.in.: „Wiadomości Lekarskie”, „Archeologia”, „Folia Biologica”, „Sylvan”, „Annales Medycyny, Rolnictwa i Ochrony Środowiska”. Profile czasopism zamieszczały takie dane, jak: ISSN, wydawnictwo, tematyka, IF, adres strony internetowej oraz przekierowywały do pełnych tekstów artykułów.

W serwisie ResearcherID największą liczbę użytkowników stanowią naukowcy ze Stanów Zjednoczonych i ich liczba rośnie: w lutym 2011 r. zarejestrowanych użytkowników było 19 128, w maju 2011 r. natomiast już 21 715. Na kolejnych miejscach pod względem liczby użytkowników (dane z maja 2011 r.) znalazły się Chiny (12 125), Wielka Brytania (8580), Australia (6498) oraz Hiszpania (5591). Z Polski zarejestrowanych było 845 użytkowników, lecz od lutego 2011 r. liczba ich tylko nieznacznie wzrosła.

²⁸ *ResearchGATE. Budujemy dialog i ścisłą współpracę* [on-line]. [Dostęp 10.04.2011], <http://www.uj.edu.pl/documents/10172/561f92f8-19f0-4fba-b1f4-4e9b6559ac3e>.

Spośród polskich szkół wyższych i instytucji naukowych najbardziej widoczni są użytkownicy reprezentujący (kolejność przypadkowa):

- uniwersytety: A. Mickiewicza w Poznaniu, Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie, Wrocławski, Jagielloński, Warszawski oraz M. Kopernika w Toruniu,
- Uniwersytet Medyczny w Poznaniu i Gdańsku,
- Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu i SGGW,
- uczelnie techniczne, w tym politechniki: Gdańska, Lubelska, Łódzka, Poznańska, oraz AGH w Krakowie,
- PAN i Instytut Medycyny Pracy z Łodzi.

Podsumowanie

Człowiek będący istotą rozumną, podejmującą się wielu obowiązków i ciągle zapracowaną, coraz częściej wybiera komunikowanie drogą elektroniczną zamiast porozumiewania się w formie bezpośredniej, czyli interpersonalnej. Serwisy społecznościowe stworzyły dodatkową drogę do komunikacji także naukowej. Obserwując ich błyskawiczny rozwój, zauważamy, że funkcjonują nie tylko w celu umożliwienia kontaktów i miłego spędzenia czasu. Profesjonalne portale tworzone dla naukowców i badaczy stają się również miejscem współpracy, transmisji wiedzy i podnoszenia kwalifikacji.

Ludzie nauki już rozpoczęli współpracę i komunikację naukową na portalach społecznościowych. Nowe technologie komunikacji powinny wydawać się istotne dla bibliotekarzy i wzbudzać ich zainteresowanie. Dzięki uczestniczeniu w serwisach społecznościowych możemy nauczyć się nowych sposobów docierania i lepszego komunikowania z większą grupą naszych użytkowników. Bibliotekarze mogą także odnaleźć na portalach społecznościowych liczne narzędzia pomocne przy tworzeniu bibliografii pracowników uczelni oraz przy wyszukiwaniu informacji naukowej.

Spółeczności internetowe jednych przyciągają, ale dla innych wciąż są odległe i nierealne. Komunikacja internetowa coraz częściej jednak przenika do świata rzeczywistego. Grupy zgromadzone na portalach umawiają się na spotkania w realnych kafejkach czy pubach, a wirtualne słownictwo – „lajkować”, „sprawdzać na wrzucie”, „łapać na giego” czy „śledzić tłitera” – przenika do życia codziennego: do prywatnych rozmów, a nawet do mediów.

Użytkownicy internetu muszą zatem dokonać wyboru: albo będą korzystać z serwisów społecznościowych stających się kolejną drogą komunikacji, albo będą się czuć coraz bardziej e-wykluczeni.